

SPREUKEN

31

De raad aan koning Lemuël en het portret
van de deugdzame vrouw.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/31

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Inleiding en de identiteit van Lemuël	3 min	4
2	De koning moet recht doen aan de armen	3 min	6
3	Verleiding door vrouwen en geloofsafval	3 min	8
4	Simson geeft zijn kracht aan Delila	2 min	9
5	Alcohol: gevaar en geneeskundig gebruik	5 min	10
6	Wijn als middel tegen neerslachtigheid	2 min	12
7	Matigheid zonder regels aan God toe te voegen	3 min	14
8	Hoe begeerte en alcohol het oordeel vertroebelen	4 min	15
9	De ellende en verslaving van dronkenschap	4 min	18
10	De zeldzame waarde van een goede vrouw	3 min	19
11	Een echtgenote die veilig te vertrouwen is	3 min	21
12	Haar ijver voor gezin en huishouden	5 min	23
13	Zakendoen vanuit het huishouden	2 min	25
14	Haar man geniet aanzien in de stadspoort	2 min	26

15	Een goed gezin als basis voor leiderschap	2 min	27
16	Een mislukt huwelijk en geestelijk leiderschap	3 min	29
17	Haar lichamelijke en innerlijke kracht	2 min	31
18	Wijsheid en goedertierenheid op haar tong	2 min	32
19	Het gezin als sieraad voor het Evangelie	4 min	33
20	Waardering en lof van man en kinderen	3 min	35
21	Godsvrucht als onvergankelijke schoonheid	2 min	37
	Om verder te lezen		38

1

Inleiding en de identiteit van Lemuël

Laten we naar Spreuken hoofdstuk 31 gaan. We hebben ons algemene overzicht van het boek Spreuken afgerond en daarna hebben we ook hoofdstuk 30 vrij uitvoerig bekeken. Nu willen we hoofdstuk 31 uitvoerig behandelen. Dat betekent niet dat we onze studie van het boek hebben afgerond, ook al is dit het laatste hoofdstuk. We zijn nog niet echt begonnen aan onze studie van het grootste deel van het boek, namelijk de hoofdstukken 10 tot en met 29. Die gaan we thematisch behandelen en niet hoofdstuk voor hoofdstuk.

We proberen eerst de bijzondere hoofdstukken af te handelen voordat we van richting veranderen en aan onze thematische studies in Spreuken beginnen. Daarom hebben we de hoofdstukken 1 tot en met 9 min of meer achter elkaar doorgenomen en vers voor vers van commentaar voorzien. Daarna hebben we hetzelfde gedaan met hoofdstuk 30, en dat zullen we ook met hoofdstuk 31 doen. Dan is de weg vrij om ons gedurende de rest van onze tijd in Spreuken te richten op de onderwerpen die in het hoofdgedeelte van het boek zo vaak aan bod komen.

In hoofdstuk 31 staat:

De woorden voor koning Lemuël, de last waarmee zijn moeder hem onderwezen heeft.

SPREUKEN 31:1

Zoals ik al eerder heb gezegd, weten we niet zeker wie koning Lemuël is. Er is geen koning van Israël of Juda die werkelijk Lemuël heette. Maar het kan een koosnaam zijn geweest, een bijnaam die de moeder van een van de koningen hem had gegeven. Het is duidelijk dat zijn moeder hem in vers 4 aanspreekt met:

Het past koningen niet, Lemoël, het past koningen niet wijn te drinken, of dat vorsten vragen: Waar is er sterkedrank?

SPREUKEN 31:4

Het is dus mogelijk dat dit gewoon een naam was waarmee zij hem aansprak. In dat geval weten we niet om welke koning het gaat. Maar omdat het boek hoofdzakelijk een boek met de wijsheid van Salomo is, hebben velen gedacht dat koning Lemuël een bijnaam van Salomo is. Dat zou kunnen. Voor zover ik weet, hebben we geen betere theorieën. We kunnen er dus net zo goed van uitgaan dat het Salomo is, aangezien het vrijwel zeker door een Israëliet is geschreven. Zoals ik al zei, heetten de koningen van Israël en Juda niet Lemuël. Het zou dus een tweede naam voor iemand zijn, mogelijk voor Salomo.

Zijn moeder zei dit:

Wat, mijn zoon, en wat, zoon van mijn schoot, ja, wat zal ik je aanraden, zoon van mijn geloften? Geef je kracht niet aan de vrouwen en je wegen niet om koningen te verdelgen. Het past koningen niet, Lemoël, het past koningen niet wijn te drinken, of dat vorsten vragen: Waar is er sterkedrank? Anders zal hij drinken en vergeten wat verordend is, de rechtszaak van alle ellendigen verdraaien. Geef sterkedrank aan wie dreigt om te komen, en wijn aan hen die bitter bedroefd van ziel zijn. Laat hem drinken en zijn armoede vergeten, en niet langer aan zijn moeite denken. Open je mond voor een stomme, voor de rechtszaak van allen die verkwijnen. Open je mond, oordeel met rechtvaardigheid, en verschaf recht aan de ellendige en de arme.

SPREUKEN 31:2-9

2

De koning moet recht doen aan de armen

Dit is een koningin-moeder die tegen haar zoon, de koning, spreekt over zijn verantwoordelijkheden als koning en over de gevaren die mannen treffen. Die treffen vooral mannen met macht en mensen die welgesteld zijn en kunnen krijgen wat ze willen, zoals een koning dat gewoonlijk kan. Koningen bezwijken meestal voor hebzucht of vrouwen, of misschien voor andere verleidingen: genot, wijn, enzovoort. Zijn moeder waarschuwt hem dat koningen bijzondere verantwoordelijkheden hebben. Ze bevinden zich immers in de positie om te regeren en rechtvaardig te oordelen, om recht te brengen in het land, om uitspraak te doen in juridische geschillen tussen mensen, en om ervoor te zorgen dat de armen en behoeftigen in deze rechtszaken niet onder de voet worden gelopen.

Dat gebeurde heel vaak, want in corrupte regeringen — en er zijn er maar weinig geweest die niet corrupt waren — krijgen over het algemeen de rijken en machtigen wat ze willen. De armen en behoeftigen kunnen de rechters of de koning niet omkopen en daarom worden ze in de rechtbanken vaak slecht behandeld, ook al staat het recht misschien aan hun kant.

Dat is in onze samenleving beslist in veel gevallen zo. Hoewel we beweren een land te zijn dat rechtvaardigheid voor iedereen belangrijk vindt, blijft het zo dat grote bedrijven met veel geld het Congres kunnen omkopen. Of ze kunnen op zijn minst geld schenken aan de campagnes van bepaalde politici die hun belangen zullen steunen, zelfs als die belangen niet goed zijn voor mensen en zelfs als die belangen soms schade toebrengen aan de armen en aan degenen die niet tegen hen opgewassen zijn.

Ik zal geen voorbeelden geven, al heb ik er wel een paar in gedachten. De enige reden waarom ik ze niet zal geven, is dat ik niet wil dat ze klinken als persoonlijke ergernissen van mij over onze eigen regering, en daar willen we hiermee niet naartoe. Maar de waarheid is dat het altijd zo is geweest: rijke mensen konden van de rechters in de rechtbanken krijgen wat ze wilden, omdat zij hadden wat de rechters wilden, namelijk geld om hun de hand mee te smeren.

In vers 8 staat in de gebruikte Nederlandse Bijbeltekst:

kom op voor hen die geen stem hebben. En:

kom op voor allen die verkwijnen. De Engelse vertaling die hier wordt besproken, spreekt over degenen die „bestemd zijn om te sterven”. Dat zou natuurlijk verwijzen naar mensen die ten onrechte ter dood zijn veroordeeld of die door onderdrukking dreigen om te komen. Misschien worden hun rechten of hun bezittingen hun afgenomen door rijke onderdrukkers, waardoor ze het gevaar kunnen lopen om van de honger te sterven. Vers 9 zegt:

Doe je mond open en oordeel rechtvaardig En:

kom op voor de armen en behoeftigen.

Daar komt het uiteindelijk op neer.

3

Verleiding door vrouwen en geloofsafval

Terwijl ze dat uiteenzet, wijst ze erop dat er bepaalde afleidingen zijn die iemand met macht ertoe kunnen brengen compromissen te sluiten of de dingen zelfs niet meer scherp te zien. Een daarvan is de vertekening van de werkelijkheid die kan ontstaan wanneer een man zich door hartstocht laat meeslepen. Een andere ontstaat wanneer hij zich door alcohol laat meeslepen. Eerst zegt ze in vers 3:

Geef je kracht niet aan de vrouwen en je wegen niet om koningen te verdelgen.

SPREUKEN 31:3

Als Salomo degene was die deze raad ontving, heeft hij die beslist niet opgevolgd, want hij ging ten onder als gevolg van zijn liefde voor vele vrouwen. Volgens het boek 1 Koningen had hij veel buitenlandse vrouwen lief, en zijn liefde voor hen bracht hem ertoe concessies te doen aan zijn godsdienstige zuiverheid. Hij bouwde heiligdommen voor de goden van de heidenen om zijn vrouwen in Jeruzalem ter wille te zijn. Hierdoor keerde zijn hart zich van God af, kwam het oordeel over hem en werd hij te gronde gericht — in zekere zin werd zijn koninkrijk te gronde gericht. Na zijn dood werd het in tweeën gesplitst. Hij heeft dat tijdens zijn leven niet gezien, maar hij wist dat het zou gebeuren, omdat het hem geprofeteerd was.

Tegenwoordig zal een man waarschijnlijk geen tempels bouwen voor de goden van het verkeerde soort vrouwen die hem misschien verleiden. Maar hij kan op andere manieren concessies doen aan zijn christelijke overtuigingen, karakter en beginselen. Als een man van het geloof wordt weggeleid, komt dat vaak ten dele doordat hij belangstelling heeft voor iemand die het geloof niet waardeert, en hij haar liever of meer ter wille wil zijn dan God. Daarom zei Jezus:

Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mij niet waard; en wie zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mij niet waard.

MATTHEÛS 10:37

Het beginsel dat niemand boven Christus gesteld mag worden, geldt natuurlijk ook in de andere richting. Veel vrouwen hebben concessies gedaan aan hun geloof doordat ze verliefd werden op iemand die geen gelovige was. Misschien hielden ze zichzelf voor dat ze hem tot de Heere konden leiden nadat ze getrouwd waren. Ze zijn met hem getrouwd en hebben zich in een ongelijk span verbonden met iemand die hun verdriet bezorgde en hen ertoe bracht concessies te doen. Zowel mannen als vrouwen kunnen worden weggeleid en te gronde worden gericht wanneer zij hun kracht prijsgeven om een ander ter wille te zijn.

4

Simson geeft zijn kracht aan Delila

Ik vraag me af of juist deze regel misschien terugverwijst naar Simson. Hij was beslist een man met grote kracht, maar hij gaf zijn kracht prijs om een vrouw ter wille te zijn. Ze bleef hem vragen:

Toen zei Delila tegen Simson: Vertel mij toch waarin je grote kracht ligt en waarmee je vastgebonden zou kunnen worden om je te bedwingen.

RICHTEREN 16:6

Ze maakte hem beslist duidelijk dat ze van plan was om alles te doen waarvan hij haar zou vertellen dat het zijn kracht zou wegnemen. Want drie keer gaf hij haar een verkeerd antwoord, en telkens deed ze datgene waarvan hij had gezegd dat het hem zijn kracht zou doen verliezen. Er kon geen twijfel over bestaan dat het haar om zijn kracht te doen was. Ze zou hem ten onder richten als ze dat kon.

Omdat ze jammerde en klaagde en zei:

Daarop zei zij tegen hem: Hoe kun je zeggen: Ik heb je lief, terwijl je hart niet met mij is? Je hebt mij nu drie keer bedrogen en mij niet verteld waarin je grote kracht ligt.

RICHTEREN 16:15

liet hij zich door deze vrouw manipuleren, gaf hij toe en leverde hij zijn kracht in. Hij vertelde haar dat hij zijn kracht zou verliezen als zijn haar werd afgeschoren.

Hij wist dat ze ervoor zou zorgen dat dit gebeurde. Hoe kon hij dat niet weten? Ze had ook al het andere gedaan wat hij had gezegd. Dus eigenlijk zei hij: 'Ik geef het op. Ik geef alles op voor deze vrouw.' Hij verloor alles: zijn ogen, de vrouw en zijn leven. Zij richtte hem ten onder. Hij was geen koning, maar hij was een richter, wat in die tijd het dichtst in de buurt kwam van een koning in Israël. Misschien heeft Lemuëls moeder een geval als dat van Simson in gedachten. Maar als ze generaties na de tijd van Salomo schreef, kan ze heel goed Salomo zelf in gedachten hebben gehad. Hij gaf als het ware zijn koninkrijk prijs vanwege zijn liefde voor vele vrouwen van het verkeerde soort.

Later in het hoofdstuk geeft ze in vers 10 tot en met 31 een beschrijving van het juiste soort vrouw, in het bekende lied over de deugdzame vrouw, of de deugdzame echtgenote. Maar ze kent beide soorten vrouwen. Ze kent het type dat deugdzaam is en

Zij doet hem goed en geen kwaad, al de dagen van haar leven.

SPREUKEN 31:12

Ze kent ook het soort vrouw dat een man ten onder zal richten en hem zijn kracht zal ontnemen.

5

Alcohol: gevaar en geneeskundig gebruik

Behalve van vrouwen is ze zich ervan bewust dat koningen vaak feestvieren, en dat ze dat doen met wijn en gezang. Ze zegt: 'Lemuël, je moet uit de buurt van alcohol blijven.' De Bijbel verbiedt niet, zoals sommige mensen denken, elk gebruik van alcohol. Er zijn veel christenen die vinden dat christenen helemaal geen alcohol moeten drinken. Sommige denominaties hanteren dit als hun officiële standpunt. En er zijn mensen die er zo over denken, of hun denominatie dat nu doet of niet, omdat ze in veel gevallen in hun eigen gezin of hun eigen leven de verschrikkelijke verwoesting hebben gezien die alcoholmisbruik kan aanrichten.

Sommigen hebben dierbaren verloren bij een ongeluk waarbij een dronken bestuurder betrokken was. Of ze hadden een vader of echtgenoot wiens dronkenschap het gezin verwoestte en iedereen daarin ellende bezorgde. Zulke mensen kunnen zeer gevoelig zijn geworden voor de gevaren van alcohol, en je kunt begrijpen waarom. Als ze christen zijn, zeggen ze vaak eenvoudigweg: „Ik kan me niet voorstellen waarom een christen ooit het drinken van alcohol zou goedkeuren.” Dat komt blijkbaar doordat ze nooit hebben gezien dat alcohol met mate werd gebruikt. Ze hebben alleen de schade gezien die ontstaat wanneer er misbruik van wordt gemaakt. We moeten bedenken dat alcohol door God geschapen is. We weten niet dat het deel uitmaakte van de zondeval. Sommige mensen denken van wel, maar het lijkt meer iets te zijn wat in de natuurwetten ingebouwd is, namelijk dat bepaalde zoete vruchten gaan gisten. De moeder van Lemuël wijst er zelfs op dat alcohol een positief gebruik kent. Maar verkeerd gebruik ervan zal een koning zijn beoordelingsvermogen ontnemen. Het juiste gebruik van alcohol, zegt ze in vers 6 en 7, is:

Geef sterkedrank aan wie dreigt om te komen, en wijn aan hen die bitter bedroefd van ziel zijn. Laat hem drinken en zijn armoede vergeten, en niet langer aan zijn moeite denken.

SPREUKEN 31:6-7

Blijkbaar betekent dit iemand die een pijnlijke dood sterft. Misschien iemand die op het slagveld sterft aan dodelijke verwondingen, of iemand die door kanker wordt weggevreten, als die ziekte destijds al voorkwam. Ik weet niet of kanker een modern probleem is vanwege allerlei leefstijl- en milieukwesties die in de moderne tijd zijn ontstaan, of dat ze destijds ook kanker hadden. Maar er waren beslist manieren waarop mensen een pijnlijke dood stierven.

Over een van de koningen wordt gezegd dat zijn ingewanden naar buiten kwamen. Hij had een aandoening waarbij zijn darmen via zijn endeldarm naar buiten kwamen, enzovoort. Dat moet buitengewoon pijnlijk zijn geweest. Dit was een natuurlijke aandoening, een ziekte die hij had. Heel veel mensen zijn in doodsangst gestorven. De moeder van Lemuël zegt dat je hun wijn moet geven, eigenlijk genoeg om hen te verdoven.

„Bitter van hart” kan doelen op mensen die depressief zijn. En degenen die stervende zijn, zijn natuurlijk degenen die op hun sterfbed liggen.

Ze lijkt twee toepassingen van wijn te erkennen. De ene is als verdovingsmiddel. In die tijd hadden ze geen beter verdovingsmiddel dan dat. Zelfs tot vrij recente tijden was een halve liter wodka of iets dergelijks het beste verdovingsmiddel. Je herinnert je wel dat in oude cowboyfilms iemand koudvuur in zijn been had en ze het moesten afzagen. Wat deden ze dan? Ze bonden de man vast, gaven hem een halve liter whisky en begonnen in zijn been te hakken. Zoals het in films wordt uitgebeeld, klinkt het alsof het niet alle pijn volledig verdoofde, maar het kwam dichterbij dan wanneer hij nuchter was geweest.

Sommigen zouden misschien zeggen: „Beveel je aan om mensen dronken te voeren als verdoving tegen pijn?” Ik ben hier niet degene die het advies geeft. Dit is de moeder van koning Lemuël. Toch zou ik zeggen dat het hier, in bijzondere omstandigheden waarin iemand stervende is of waarin er iets ingrijpends moet gebeuren wat buitengewoon pijnlijk is, inderdaad klinkt alsof God alcohol misschien als pijnstiller heeft gegeven. We zouden dronkenschap voor het plezier niet aanbevelen. Maar een man door alcohol zover krijgen dat hij geen pijn voelt, verschilt moreel misschien niet van hem met een modern verdovingsmiddel onder narcose te brengen. In geen van beide gevallen zou je daar beslist een gewoonte van willen maken. Maar voor iets eenmaligs, of om aan het einde van het leven verlichting te bieden bij ondraaglijke pijn, weet ik niet zeker of dit niet een van de dingen was waarvoor God alcohol geschapen heeft, voordat er geavanceerde verdovingsmiddelen bestonden.

6

Wijn als middel tegen neerslachtigheid

Dan is er ook degene die bitter van hart is. Het probleem hier is dat iemand dit zo zou kunnen opvatten dat je, telkens wanneer je je terneergeslagen voelt, gewoon moet gaan drinken tot je je gelukkig voelt. Ik denk niet dat dit noodzakelijkerwijs wordt bedoeld. Ik denk dat het mogelijk de gedachte is dat een beetje wijn de stemming kan verbeteren wanneer de omstandigheden buitengewoon deprimerend zijn.

Persoonlijk heb ik wijn nooit voor een van die twee dingen gebruikt. Ik ben geen drinker. Ik zeg niet dat ik nooit wijn heb gedronken. Dat heb ik wel gedaan, en ik zou het opnieuw doen. Ik heb er geen enkel probleem mee. Maar ik heb er nooit enige belangstelling voor gehad. Ik heb het nooit als verdovingsmiddel of als stemmingsverbeteraar gebruikt, en ik heb er mijn hele leven nooit ook maar enige belangstelling voor gehad om dronken te zijn. Ik zou er niet eens toe verleid kunnen worden. Ik kan me eenvoudigweg niet voorstellen waarom iemand dat zou willen, tenzij hij natuurlijk doodsangsten uitstaat en stervende is. Ik neem aan dat ik het dan zou aanvaarden. Maar ik hecht te veel waarde aan mijn hersencellen om voor mijn plezier overmatig alcohol te willen gebruiken. Er is beslist niets mis met matig gebruik ervan.

De Bijbel zegt:

wijn, die het hart van de sterveling verblijdt, olie, die zijn gezicht doet glanzen, en brood, dat het hart van de sterveling versterkt.

PSALMEN 104:15

Dat staat er tweemaal, eenmaal in de Psalmen en eenmaal in Richteren. In het laatste geval staat er:

het verheugt het hart van God in mensen. Dat is een vreemde uitdrukking. Dat staat natuurlijk in de gelijkenis van Jotham over de bomen die eropuit gingen om een koning te zoeken. Ze vroegen het aan de wijnstok, en die zegt:

Maar de wijnstok zei tegen hen: Zou ik mijn nieuwe wijn opgeven, die het hart van God in mensen verheugt, en zou ik weggaan om boven de andere bomen te zweven?

RICHTEREN 9:13

Er wordt ons niet verteld dat Jotham geïnspireerd was, dus misschien verheugt wijn het hart van God niet. Het is moeilijk te begrijpen hoe dat zou kunnen, tenzij Hij blij is wanneer Hij ziet dat mensen worden opgevrolijkt.

7

Matigheid zonder regels aan God toe te voegen

Het punt is dat we heel voorzichtig moeten zijn wanneer we het gebruik van wijn als middel om de stemming te verbeteren overwegen. We moeten dat niet zien als een soort goedkeuring van dronkenschap. Tegelijkertijd moeten we ervoor oppassen dat we niet overdreven reageren op de gevaren van dronkenschap en elk gebruik van wijn verbieden, zelfs voor de doeleinden waarvoor de Bijbel zegt dat wijn nuttig is. Wijn doodt ziektekiemen. Dat weten we. In Bijbelse tijden wisten ze dat niet, maar wijn op een wond doen kon een nuttig gebruik ervan zijn. Blijkbaar werden ook het verbeteren van de stemming en het verdoven van pijn in Bijbelse tijden als goede toepassingen van wijn beschouwd. In Bijbelse tijden rustte er niet het stigma op dat er in sommige moderne Amerikaanse evangelische kringen op rust. Als je bijvoorbeeld naar Europa gaat, hebben de christenen daar niet de problemen met wijn, bier enzovoort die Amerikaanse christenen er soms mee hebben. Volgens mij geldt dit meestal voor Amerikaanse pinkstergelovigen, en misschien voor baptisten. Ik ben opgegroeid als baptist, en er was daar zo'n kwestie rond het drinken van alcohol. Sommige kerkgenootschappen hebben eenvoudigweg als beleid: "Wij geloven niet in enig gebruik van alcohol." In mijn ogen is dat gewoon wetticisme. Het lijkt een beetje op wat er gebeurde toen God tegen Eva zei:

Eet niet van deze vrucht, en zij zei:

We mogen er niet van eten en hem niet aanraken.

Als je iets niet mag eten, is het echt een goed idee om het ook niet aan te raken. Het is uitstekend advies. Het is alleen niet wat God zei.

Het kan zijn dat het uitstekend advies is om helemaal niet te drinken als je niet dronken mag worden. Het is goed advies, maar niet het Woord van God. Er kunnen momenten zijn waarop het gebruik van alcohol dat God Zelf bedoeld heeft, als geoorloofd beschouwd moet worden. Tegenwoordig is alcohol natuurlijk wat moeilijker te beheersen. Of misschien komt het er eenvoudigweg door dat mensen het zelf kunnen maken en farmaceutische bedrijven er geen geld aan kunnen verdienen. Farmaceutische pijnstillers en farmaceutische stemmingsverbeteraars worden in onze

samenleving in elk geval veel respectabeler gevonden, hoewel ze net als alcohol het bewustzijn veranderen, zij het op andere manieren. Maar als het gebruik van alcohol voor deze doeleinden verwerpelijk is, geldt dat vermoedelijk evenzeer voor Valium en voor andere farmaceutische middelen die tegenwoordig als vervanging dienen. Ik zeg niet dat al die dingen slecht zijn. Ik zeg dat we eigenlijk niet het ene zouden moeten goedkeuren en het andere niet. Voordat er farmaceutische bedrijven waren, was er alcohol, en deze passage lijkt erop te wijzen dat alcohol in Gods ogen voor een bepaald gebruik bestemd was.

8

Hoe begeerte en alcohol het oordeel vertroebelen

Ze zei echter wel het volgende. En ze is een heel evenwichtige vrouw. Ze spreekt over slechte vrouwen en goede vrouwen. Ze zet niet zonder onderscheid alle vrouwen op de zwarte lijst, en ze benadert wijn evenmin van slechts één kant. Ze erkent dat wijn enkele geneeskundige toepassingen heeft. Maar ze kent ook het gevaar dat wijn het verstand verdraait. Ze zegt in vers 4:

Het past koningen niet, Lemoël, het past koningen niet wijn te drinken, of dat vorsten vragen: Waar is er sterkedrank? Anders zal hij drinken en vergeten wat verordend is, de rechtszaak van alle ellendigen verdraaien.

SPREUKEN 31:4-5

Het gevaar hier is natuurlijk dat iemand die te veel drinkt mogelijk zijn beoordelingsvermogen verliest. Zo iemand benevelt zijn verstand met alcohol en zal geen goede oordelen vellen. Als je kijkt naar Hosea 4, direct na het boek Daniël, staat er in Hosea 4:11:

Hoererij, wijn en nieuwe wijn nemen het hart in beslag.

HOSEA 4:11

Dit zijn de twee dingen waar Lemuëls moeder zich ook zorgen over maakt: vrouwen, het verkeerde soort vrouwen, en wijn, het verkeerde gebruik van wijn. Deze dingen nemen het hart in beslag; de New King James verwoordt dat sterker als „het hart tot slaaf maken”.

Dit kan nauwelijks in overeenstemming zijn met wat Salomo in Spreuken 4 aanraadde. Spreuken 4:23 zegt:

Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven.

SPREUKEN 4:23

Je wilt je hart niet tot slaaf maken. Je wilt je hersencellen, je beoordelingsvermogen, je gezonde oordeel en je onderscheidingsvermogen niet overleveren aan chemische stoffen.

Dit is iets waar we niet erg vaak over nadenken. Wijn verandert de hersenen chemisch op zo'n manier dat die in sommige gevallen het beoordelingsvermogen wegneemt en ervoor zorgt dat we morele kwesties niet meer zo helder zien. En we zullen nog een plaats in Spreuken bekijken die dat duidelijk maakt. Op dezelfde manier doet hoererij dat ook, of seks in het algemeen. Uiteraard bestaat er goede seks. Er is geoorloofde seks binnen het huwelijk, en daarnaast is er immorele seks. Maar het punt is dat de geslachtshormonen die in een romantische situatie worden gestimuleerd, ook chemische stoffen zijn die het bewustzijn veranderen. Misschien zijn het geen drugs, maar het zijn wel chemische stoffen.

Wanneer je begint toe te laten dat je gedachten die kant op gaan, wanneer je begint toe te laten dat je seksueel gestimuleerd en opgewonden raakt, komen er hormonen vrij die je bewustzijn enigszins veranderen. Ze doen dat niet op dezelfde manier als wijn, maar beslist wel op een manier waardoor je dingen denkt die je normaal gesproken niet zou denken. Soms doe je daardoor ook dingen die je normaal gesproken niet zou doen, dingen waarin je geen enkele belangstelling zou hebben of die je niet zou goedkeuren. Zodra die hormonen actief worden, vertroebelen ze ook het beoordelingsvermogen.

Dit zijn werkelijk twee gebieden waarop het verstand in verwarring kan raken en waarop zelfs het denken en de waarden die iemand hanteert door chemische processen vertekend kunnen raken. Ik neem aan dat Lemuëls moeder niet veel van scheikunde wist. Ik weet niet of men er destijds op die manier over gesproken zou hebben. Maar wij spreken over chemie in een relatie tussen een man en een vrouw: er is chemie tussen hen, of er is geen chemie. Dat is een juiste uitdrukking. Soms heb je het over iets wat niet echt rationeel is. Er is gewoon iets wat hun gedachten beïnvloedt wanneer ze bij elkaar zijn.

Dat is gevaarlijk, net zoals wijn gevaarlijk is. Je verandert de normale chemische balans in je hersenen, hetzij door een teveel aan hormonen in een situatie waarin dat niet veilig is, hetzij door een teveel aan alcohol. Dat verdraait je beoordelingsvermogen en je denken.

„Wijn, nieuwe wijn en hoererij nemen het hart weg” — zo staat het in de King James; de New King James zegt: „enslave the heart”, oftewel: „maken het hart tot slaaf”. Als je je hart met alle ijver moet bewaken, want daaruit komen de uitingen van het leven voort, dan moet je jezelf ervoor behoeden dat je denken wordt veranderd en je beoordelingsvermogen wordt vertroebeld.

9

De ellende en verslaving van dronkenschap

In Spreuken 23:29–35 tekent Salomo een soort karikatuur van iemand die aan wijn verslaafd is en van de uitwerking die wijn op hem heeft. Spreuken 23:29 zegt:

Bij wie is ach, bij wie is wee? Bij wie is geruzie? Bij wie geklaag? Bij wie zijn er wonden zonder reden? Bij wie wazige ogen? Bij hen die lang doorgaan bij de wijn, bij hen die komen om gemengde drank te proeven. Kijk niet naar de wijn, wanneer hij rood kleurt, als hij fonkelt in de beker, al glijdt hij gemakkelijk naar binnen. Uiteindelijk bijt hij als een slang, spuwt hij gif als een adder. Je ogen zullen naar vreemde vrouwen kijken, en je hart zal verderfelijke dingen spreken. Je zult zijn als iemand die ligt te slapen in het hart van de zee, en als iemand die in de top van de mast ligt te slapen. Men heeft mij geslagen, ik ben niet ziek geworden, men heeft op mij ingebeukt, maar ik heb het niet gevoeld. Wanneer zal ik ontwaken? Ik ga weer op zoek naar wijn!

SPREUKEN 23:29-35

Dit is met een ironische ondertoon geschreven. Iemand die te veel drinkt, iemand die zich aan alcohol heeft overgegeven, heeft ellende, verdriet, ruzies, klachten, wonden zonder oorzaak en rode ogen. Dat is degene die lang bij de wijn blijft hangen. In Salomo's ogen is er natuurlijk niets mis met wijn drinken. Maar lang blijven hangen — lange tijd drinken, grote hoeveelheden wijn innemen, met andere woorden: dronken worden. Zo ver komen dat je geen pijn voelt wanneer je gewond raakt.

Een kerel wordt dronken in een café en raakt bij een gevecht betrokken omdat hij een eikel is wanneer hij dronken is. Er ontstaat een vechtpartij. Hij wordt in elkaar geslagen en raakt gewond, maar hij merkt het niet omdat hij dronken is; hij is verdoofd. Salomo zegt:

Je zult zijn als iemand die boven in de mast van een schip probeert te slapen.

Die duizeligheid — wat een vreemde beschrijving is dat. Het klinkt bijna alsof de schrijver die ervaring heeft gekend. Volgens mij beschrijft hij dronkenschap met opzet op een heel onaantrekkelijke manier.

Dan zegt hij dat die persoon daarna wakker wordt en zegt: „Tjonge, ik heb al die wonden. Ik weet niet waar die vandaan komen. Ik weet niet waar deze gloednieuwe tatoeage vandaan komt, maar ik heb helemaal niets gevoeld. Deze alcohol richt me werkelijk te gronde. Wanneer kan ik nog iets te drinken krijgen?” Met andere woorden, het is een verslaving.

De moeder van Lemuël weet ook dat alcohol het beoordelingsvermogen kan vertroebelen. Als iemand zich in een positie bevindt waarin hij juiste oordelen moet vellen, zoals een koning, of rechters, of zoals een christen dat iedere dag doet, dan moet een onaangetast beoordelingsvermogen bijzonder hoog worden gewaardeerd. We vellen voortdurend oordelen, misschien wel vaker dan de gemiddelde mens. Voor ons zijn er namelijk veel dingen die ethische of morele kwesties vormen, terwijl iemand die niet aan God denkt zich daar niet om zou bekommeren. Wij vellen ethische oordelen over dingen waar andere mensen misschien niet eens in zulke termen over nadenken. En we moeten er in elk geval voor zorgen dat we ons beoordelingsvermogen niet opzettelijk aantasten. We zouden natuurlijk moeten hopen dat het nooit wordt aangetast, maar we moeten niet opzettelijk dingen doen waardoor we in die toestand terechtkomen. Dat is niet wijs. Spreuken houdt zich bezig met wijs zijn.

10

De zeldzame waarde van een goede vrouw

Nu krijgen we dit lied over de deugdzame vrouw. De King James Version zegt „virtuous woman”. Veel vertalingen zeggen „excellent wife”. „Virtuous” kan worden vertaald als „voortreffelijk”. „Wife” kan worden vertaald als „vrouw”; in het Hebreeuws zijn dat dezelfde woorden. Maar de vrouw om wie het hier gaat, is beslist een getrouwde vrouw en een moeder. De beschrijving gaat over de ideale huisvrouw.

Je zou dit gedeelte kunnen zien als een eerbetoon aan de vrouw, behalve dat het erop wijst dat er niet veel vrouwen zijn die deugdzaam zijn. Als een man dit zou zeggen, zoals Salomo het in Prediker zegt, zou je kunnen zeggen: „Een cynische oude chauvinist.” In Prediker zegt Salomo:

Zie, dit heb ik gevonden, zegt Prediker, het ene bij het andere, om tot een slotsom te komen, die ik nog altijd zoek, maar niet heb gevonden. Eén man onder duizend heb ik gevonden. Een vrouw onder die allen heb ik echter niet gevonden.

PREDIKER 7:27-28

Hij spreekt niet erg vleidend over mannen, maar nog minder vleidend over vrouwen.

De uitspraak hier is niet: „Kijk eens hoe deugdzaam vrouwen zijn.” De uitspraak is: „Wie kan er één vinden die dat is?” Het idee is dat het zeldzaam is om een vrouw te vinden die aan deze beschrijving voldoet. Het is zeldzaam om een werkelijk goede vrouw te vinden.

Als je dit een chauvinistische gedachte vindt, zou ik twee dingen zeggen. Ten eerste zegt Spreuken elders:

Menig mens roept zijn eigen goedertierenheid uit, maar wie zal een betrouwbaar iemand vinden?

SPREUKEN 20:6

Dit „wie kan hem vinden?” wijst erop dat het niet gemakkelijk is. Maar hij zegt over een trouwe man hetzelfde als zijn moeder over een deugdzame vrouw zegt. Het is moeilijk om goede mensen te vinden. Wanneer hij over mannen spreekt, zegt hij dat het moeilijk is om een goede man te vinden. Wanneer hij over vrouwen spreekt, is het ook moeilijk om onder hen een goede te vinden. Het is eenvoudigweg moeilijk om goede mensen te vinden, mannen of vrouwen.

Wanneer je naar vrouwen kijkt zoals Lemuël dat misschien deed toen hij mogelijke toekomstige echtgenotes beoordeelde, wil zijn moeder hem duidelijk maken dat niet iedere vrouw een goede vrouw is. In feite zijn vrouwen die werkelijk goed zijn moeilijk te vinden. In vers 10 staat dat haar waarde die van robijnen te boven gaat, en dat betekent eenvoudigweg dat ze zeldzaam is. Waarom zouden robijnen van grote waarde zijn? Voordat lasers werden uitgevonden, werd een robijn alleen gewaardeerd als edelsteen; tegenwoordig worden robijnen ook voor industriële doeleinden in lasers gebruikt. Agaten zijn mooie, goedkope, veelvoorkomende stenen. Je zou van agaten ringen en halskettingen kunnen maken. Sommige zijn heel mooi, maar mensen hechten er geen waarde aan. Aan robijnen hechten ze wel waarde. Waarom? Omdat agaten overal te vinden zijn. Robijnen zijn moeilijk te vinden. Diamanten zijn nog moeilijker te vinden. Wanneer een steen buitengewoon moeilijk te vinden is en hij mooi is, is hij een edelsteen. Zijn waarde berust op zijn zeldzaamheid. Als het hele strand in plaats van met zand met robijnen bedekt was, zouden robijnen geen bijzondere waarde hebben, ook al waren ze in ieder opzicht precies zoals ze nu zijn. Het gaat om hun zeldzaamheid.

11

Een echtgenote die veilig te vertrouwen is

Wanneer hij dus zegt dat een deugdzame vrouw, een deugdzame echtgenote, een waarde heeft die robijnen te boven gaat, zegt hij dat zij een zeldzame vondst is. Het is zeldzaam om zoiets als dit te vinden. Hij beschrijft het verder:

Op haar vertrouwt het hart van haar echtgenoot, en bezit zal hem niet ontbreken. Zij doet hem goed en geen kwaad, al de dagen van haar leven.

SPREUKEN 31:11-12

Anders dan de vrouw die in vers 3 wordt geïmpliceerd, die koningen te gronde richt, doet deze vrouw haar man goed. In de Engelse vertaling waarop deze uitleg berust, staat dat zijn hart „veilig” op haar vertrouwt. Er zijn veel mannen geweest die hun

vrouw vertrouwden, maar bij wie dat niet veilig was. Het is heel belangrijk om te beseffen dat deze man zijn vrouw niet alleen vertrouwt. Het is voor hem veilig om dat te doen.

De vrouw die in de eerdere hoofdstukken van Spreuken de verleidster was, had ook een man. Hij ging op een lange reis. We weten niets over haar man of hun huwelijk, behalve dat zij mannen ging verleiden wanneer hij weg was. Wist haar man daarvan? Misschien wel, maar misschien ook niet. Misschien was zij, voor zover hij wist, een trouwe echtgenote. Hij kon met een grote zak geld op een lange reis vertrekken en erop vertrouwen dat zijn vrouw hem trouw zou blijven. Als dat zo was, was dat vertrouwen misplaatst. Hij kon niet veilig op haar vertrouwen, hoewel hij haar misschien wel vertrouwde.

Menige vrouw heeft haar man vertrouwd terwijl hij geen trouwe echtgenoot was. Dus terwijl zij hem vertrouwde, was degene op wie zij vertrouwde niet betrouwbaar, niet te vertrouwen. Het idee dat iemand veilig op jou kan vertrouwen, betekent dat je trouw bent. Iemand stelt zich kwetsbaar tegenover je op en schenkt jou zijn vertrouwen. Dat is niet veilig als je geen trouw mens bent, als je hem in de rug zult steken, als je hem zult verraden. Maar de vrouw die veilig vertrouwd kan worden, is een vrouw die niet vreemd zal gaan. Ze zal haar man niet verraden. Ze zal zich aan haar geloften houden. Dat is wat hier over haar wordt gezegd.

Haar man kan volledig op haar vertrouwen. Hij kan zich via zijn loopbaan inzetten voor de welvaart van het gezin, zonder dat hij zijn vrouw in de gaten hoeft te houden om te zien of ze achter zijn rug om met anderen omgaat. Hij kan zich richten op wat hij hoort te doen, namelijk voor het gezin zorgen, terwijl hij weet dat zijn vrouw zal doen wat zij hoort te doen. Samen kunnen zij als partners het welzijn van het gezin verbeteren. Hij gaat eropuit en behaalt winst met zijn zaken, en hij weet dat zij thuis voor alles zorgt.

12

Haar ijver voor gezin en huishouden

Zij zoekt wol en vlas en werkt volgens de wens van haar handen. Zij is als schepen van een koopman, zij laat haar voedsel van verre komen. Zij staat op als het nog nacht is en geeft haar huisgezin voedsel, haar dienstmeisjes het hun toegewezen deel. Zij zet haar zinnen op een akker en verwerft die; van de vrucht van haar handen plant zij een wijngaard. Zij omgordt haar heupen met kracht, zij maakt haar armen sterk. Zij merkt dat het met haar zaken goed gaat, haar lamp dooft 's nachts niet. Zij steekt haar handen uit naar het spinnewiel en haar handen houden een weefspoel vast.

SPREUKEN 31:13-19

Dat is een weefgetouw waarop ze stof maakt.

Zij opent haar hand voor de ellendige, zij spreidt haar handen uit naar de arme. Zij is niet bevreesd voor haar huisgezin vanwege de sneeuw, want heel haar huisgezin is in scharlaken gekleed. Zij maakt voor zichzelf dekens; van fijn linnen en roodpurper is haar kleding. Haar echtgenoot is bekend in de poorten als hij daar zit met de oudsten van het land. Zij maakt onderkleding en verkoopt die, zij levert de kooplieden gordels. Kracht en glorie zijn haar kleding, zij lacht de komende dag toe. Zij doet haar mond open met wijsheid, onderricht uit genegenheid ligt op haar tong. Zij houdt de gangen van haar huisgezin in het oog en brood van de luiheid eet zij niet.

SPREUKEN 31:20-27

Dit zijn de dingen die ze doet. Ze is beslist een huiselijke vrouw, die zich bezighoudt met de dingen die moeders en echtgenotes moeten doen. Ze zorgt voor voedsel voor haar gezin, zowel door er boodschappen voor te doen — ze gaat eropuit en koopt het voedsel — als door het voedsel klaar te maken. In vers 15 staat dat ze zelfs opstaat voordat de zon op is, om haar gezin van voedsel te voorzien.

Ik weet niet precies wat ze in die tijd als ontbijt aten, maar omdat ze geen moderne gemakken hadden, moest ze blijkbaar ergens kolen vandaan halen als ze iets wilde koken. Misschien hielden ze de kolen van de vorige avond smeulend in de oven, of misschien was er een openbaar vuur waar alle mensen uit het dorp naartoe gingen en samenkwamen. Maar je moest een vuur aan de gang krijgen. Je moest alles op temperatuur krijgen, enzovoort. Dat kostte veel tijd. Arbeiders stonden normaal gesproken bij het krieken van de dag op om naar het veld te gaan of te doen wat ze ook maar moesten doen. Blijkbaar moest zij dus vóór het krieken van de dag opstaan, zodat er warm eten voor haar man en kinderen klaarstond wanneer zij opstonden. Ze stond dus op terwijl het nog nacht was om te koken en alles klaar te maken.

Ze is 's avonds laat nog steeds op, want haar kaars, zo wordt ons verteld, gaat 's nachts niet uit. Dit is vers 18:

ze ziet dat haar handel goed loopt en haar lamp gaat 's nachts niet uit.

Ze staat op voordat het licht is en blijft op nadat het donker is geworden.

Na het invallen van de duisternis opblijven lijkt ons niet vreemd. We doen gewoon het licht aan, en soms kunnen we het 's nachts lichter hebben dan het overdag zou zijn. Soms doen we zelfs overdag het licht aan om meer licht te hebben. We vinden het vanzelfsprekend dat er licht beschikbaar is. Voor ons is werken in een avonddienst of een nachtdienst een mogelijkheid, want midden in de nacht is het in een fabriek, een kantoor of een winkel net zo licht als op elk ander tijdstip.

Maar in de oudheid hadden ze die luxe niet, en zelfs vóór de uitvinding van de gloeilamp hadden ze die niet. Over het algemeen gingen mensen na het invallen van de duisternis niet naar buiten, tenzij er sprake was van een noodgeval. Als ze dat wel deden, moesten ze een fakkel meenemen, en dan bedoel ik geen zaklamp. De Britten gebruiken het woord 'torch' voor een zaklamp. Zij moesten een fakkel of een lamp

meenemen, en brandstof was duur: olie en dergelijke. Ze wilden daar niet veel van verbranden. Ze bleven na het invallen van de duisternis niet urenlang op terwijl ze de brandstof voor hun lamp verbrandden. Waarom zouden ze? Ze moesten toch opstaan wanneer de zon opkwam.

Ze werkten zolang het dag was. Jezus zei:

Ik moet de werken doen van Hem Die Mij gezonden heeft, zolang het dag is; er komt een nacht waarin niemand kan werken.

JOHANNES 9:4

Wanneer de nacht viel, was het eenvoudigweg niet mogelijk om buiten verder te werken. De vrouw hier laat haar lamp na het invallen van de duisternis wel branden. Het is mogelijk dat in dit tafereel de rest van het gezin naar bed is gegaan en dat zij nog op is om klaar te maken wat vóór de volgende ochtend klaargemaakt moet worden.

Het punt is dat ze geen luie vrouw is. Ze is geen vrouw die van slapen houdt. In het boek Spreuken wordt iemand die van slapen houdt altijd getypeerd als een dwaas en een slecht mens. Een luiaard wordt werkelijk altijd als een slecht mens beschouwd. Maar zij is het tegenovergestelde daarvan. Ze is ijverig. Ze maakt dingen klaar voor haar gezin. Ze maakt kleding voor hen en onderhandelt ook over andere soorten transacties die het gezin welvarender maken.

13

Zakendoen vanuit het huishouden

Tegenwoordig lezen mensen dit vaak en zeggen ze: ‘Ze is een zakenvrouw.’ Want sinds de opkomst van de feministische beweging, de vrouwenbeweging, zijn vrouwen even vaak buitenshuis als thuis, misschien wel vaker buitenshuis dan thuis, om de kost te verdienen. Mensen hebben er vaak op gewezen dat het normaal is dat een vrouw de hele dag van huis is, weg van de kinderen en weg van het huishoudelijke werk. Zelfs deze deugdzame vrouw ging eropuit, bekeek een akker en kocht die. ‘Ze is makelaar,’ zeggen ze. Ze maakte gordels en verkocht die aan de kooplieden. Ze is een industrieel, een fabrikant, een zakenvrouw.

Dat is waar. De Bijbel zegt inderdaad dat ze zakendoet. Ze gaat er inderdaad opuit en bekijkt een akker voor het gezin. Ze sluit geen onroerendgoedtransacties voor andere mensen. Ze heeft haar huiselijke leven niet opgegeven. Ze gaat eropuit en bekijkt een akker om die voor het familiebedrijf te kopen, ongetwijfeld zodat zij of de dienaren meer gewassen kunnen verbouwen om het gezin welvarender te maken.

Ze heeft inderdaad een bedrijf aan huis. Ze maakt sierlijke weefsels voor zichzelf en voor haar huishouden. In de verzen 21 en 22 kleedt ze haar hele gezin in scharlaken en tooit ze zichzelf met sierlijke weefsels die ze eigenhandig heeft gemaakt. Terwijl ze daarmee bezig is, maakt ze meer dan haar gezin nodig heeft. Dus in vers 24:

ze maakt linnen kleding en verkoopt die, en levert sjerpen aan de kooplieden.

Ze is geen koopvrouw. Naast het koken, het maken van de kleding van haar gezin en alle andere huishoudelijke bezigheden heeft ze er thuis nog een productiebedrijfje bij. Ze heeft ook iets wat ze aan de kooplieden verkoopt.

Gaat ze naar de markt om het aan de kooplieden te verkopen? Misschien. Er staat niet dat ze het aan het publiek verkoopt, alsof ze haar eigen winkel of iets dergelijks heeft. Maar ze maakt dingen. Ze brengt inkomsten binnen voor het gezin. Ze heeft een bedrijf aan huis. Dat is prima. Blijkbaar hoeft ze daarvoor niet bij de kinderen vandaan of haar huishoudelijke taken te verlaten.

14

Haar man geniet aanzien in de stadspoort

Wat doet haar man? We zagen eerder dat hij volledig op haar vertrouwt, zodat het hun aan geen winst ontbreekt. Hij is eropuit om een goed inkomen voor het gezin te verdienen. Daarnaast staat er in vers 23:

haar man is bekend in de stadspoort, waar hij tussen de oudsten van het land zit.

Wanneer we de historische boeken van het Oude Testament bestuderen, zullen we zien dat de stadspoorten de plaatsen waren waar mensen gewoonlijk juridische zaken afhandelden. Als mensen een juridisch geschil hadden, gingen zij naar de

stadspoorten, zoals wij naar het gerechtsgebouw van het district zouden gaan. De oudsten van de stad en de rechters, de magistraten, kwamen bij de stadspoort bijeen, waarschijnlijk omdat het merendeel van de bevolking buiten de stadsmuren woonde.

Vrijwel het hele handelsgebied van iedere stad lag binnen de stadsmuren, maar de meeste mensen woonden niet in de stad. Sommigen wel, maar de meesten waren boeren, en binnen de stadsmuren was geen ruimte voor landbouwgrond. De meeste mensen woonden dus in de dorpen en op de landbouwgrond buiten de muren. Als er een invasie door een vreemde mogendheid plaatsvond, renden ze misschien allemaal de stad in. Alle mensen van buiten gingen dan naar binnen en sloegen de poorten dicht. Vervolgens verbrandden de vreemdelingen gewoonlijk hun gewassen en hongerden hen uit.

Maar als gewone burgers een juridische transactie wilden afhandelen, kwamen ze bij de poorten bijeen, in plaats van daarvoor de ommuurde stad binnen te gaan. Daar was een plek waar ze niet binnen de stadsmuren hoefden te gaan en het handelsgebied niet drukker maakten, maar hun juridische zaken met de oudsten of de magistraten bij de poorten konden afhandelen.

De man van deze vrouw is een magistraat of een oudste, en hij is bekend in de poorten. Wat dit natuurlijk suggereert — hoewel dat niet noodzakelijkerwijs waar hoeft te zijn, want ook een man die geen oudste is, kan een goede vrouw hebben — is wat Lemuëls moeder zegt: achter iedere grote man staat een grote vrouw. Haar man kan veel zaken die het gezin aangaan aan haar overlaten. Zij is bekwaam en gewetensvol, werkt hard en doet de dingen die van haar worden verwacht. Daardoor staat hij in de stad bekend als een man die een geweldige vrouw heeft, en dat zorgt ervoor dat hij wordt gerespecteerd.

15

Een goed gezin als basis voor leiderschap

Een goed huwelijk vereist een goede man en een goede vrouw, en veel huwelijken zijn niet goed omdat de een of de ander niet goed is. De man kan goed zijn, terwijl zijn vrouw dat niet is, of de vrouw is goed, terwijl haar man dat niet is. Maar als je een

goede man hebt die met een goede vrouw getrouwd is, wordt hij een voorbeeld en iemand die in de samenleving respect geniet. Men beschouwt hem als iemand die weet hoe hij de zaken moet leiden. Hij leidt zijn huishouden goed, dus misschien kan hij ook het bedrijf, het land of de stad goed leiden. Omdat zijn huwelijk goed is en zijn gezin op orde is, wordt hij als bekwaam beschouwd om een van de magistraten te zijn. Vanwege zijn vrouw wordt hij in de stad geëerd.

Dat is wat Paulus zei toen hij over oudsten van de gemeente sprak. In de passage waaraan ik denk, gebruikt hij het woord ‘opzieners’, maar opzieners en oudsten waren termen die Paulus door elkaar gebruikte. In 1 Timotheus 3:1 staat:

Dit is een betrouwbaar woord: als iemand verlangen heeft naar het ambt van opziener, begeert hij een voortreffelijk werk.

1 TIMOTHEÛS 3:1

De New King James zegt ‘bishop’, maar het Griekse woord is ‘overseer’.

Wij zouden ‘een oudste’ kunnen zeggen, want Paulus gebruikt opziener en oudste beslist als onderling verwisselbare termen.

Een opziener nu moet onberispelijk zijn, de man van één vrouw, beheerst, bezonnen, eerbaar, gastvrij, bekwaam om te onderwijzen, niet verslaafd aan wijn, niet vechtlustig, niet uit op schandelijke winst, maar welwillend, niet strijdlustig en zonder geldzucht. Hij moet goed leiding geven aan zijn eigen huis, zijn kinderen onderdanig houden, in alle waardigheid.

1 TIMOTHEÛS 3:2-4

De man moet een goed geleid huishouden hebben om als opziener in de gemeente in aanmerking te komen. In vers 5 zegt hij:

Want als iemand niet weet hoe hij leiding moet geven aan zijn eigen huis, hoe zal hij voor de gemeente van God zorg dragen?

1 TIMOTHEÛS 3:5

Leidinggeven aan een gemeente lijkt op leidinggeven aan een huishouden. Een man die zijn eigen huishouden niet goed kan leiden, is evenmin een goede kandidaat om leider in de gemeente te zijn.

16

Een mislukt huwelijk en geestelijk leiderschap

Wat we zien, is dat een goede vrouw, en als gevolg daarvan een goed huwelijk, ervoor zal zorgen dat een goede man in aanmerking komt voor leiderschap in de gemeente. Zoals in Spreuken 31 staat, maakt zij hem geschikt voor leiderschap in de stad. Als zijn vrouw een feeks is, als zijn huwelijk een ramp is, waarom zou iemand dan willen dat hij leidinggeeft in de gemeente?

Helaas wordt dit in moderne gemeenten in veel gevallen genegeerd. Soms mag een man die geen goede relatie met zijn vrouw heeft, toch oudste of opziener in de gemeente zijn. Ik heb vaak gezegd dat ik mijzelf juist om die reden niet geschikt vind om opziener in een gemeente te zijn. Mijn huwelijksleven is geen goed voorbeeld. Persoonlijk denk ik dat ik als echtgenoot een goed voorbeeld ben geweest, maar mijn huwelijk weerspiegelt dat niet. Daarom denk ik niet dat iemand er verstandig aan zou doen mij uit te nodigen om opziener in een gemeente te zijn.

Een mislukt huwelijk betekent niet dat een man niet heeft gedaan wat hij kon, dat hij niet het juiste heeft gedaan en dat hij geen goede echtgenoot of vader is geweest. Maar buitenstaanders weten dat niet. Iedere man zal, zoals Salomo zei, zijn eigen goedheid verkondigen:

Menig mens roept zijn eigen goedertierenheid uit, maar wie zal een betrouwbaar iemand vinden?

SPREUKEN 20:6

Als een huwelijk stukloopt, zal iedereen zeggen dat het de schuld van zijn vrouw was, of zal de vrouw zeggen dat het de schuld van haar man was. Dat gebeurt tenminste in de meeste gevallen. Maar de gemiddelde cynische buitenstaander zal zeggen: „Hoe komt het dat jij denkt dat je ons kunt leiden, terwijl jouw huwelijk is mislukt?” Dat cynisme is gerechtvaardigd. Het is niet altijd van toepassing op situaties in het werkelijke leven, maar het is een gerechtvaardigde verdenking. Om dat te voorkomen zegt Paulus daarom dat de leiders mensen moeten zijn van wie de vrouw, de kinderen en het huishouden goed op orde zijn. Iemand kan naar hun huishouden kijken en zeggen: „Dat is een ordelijk gezin. Waarschijnlijk zal een gemeente waar zo iemand op toeziet ook ordelijk zijn.”

Dat is wat Paulus zegt, en dat komt sterk overeen met wat de moeder van Lemuël zei. De man die een deugdzame vrouw heeft, vertrouwt op haar, en de veronderstelling is duidelijk dat de man zelf ook een goed man is. Natuurlijk kan een deugdzame vrouw een slechte echtgenoot hebben. Hij hoort niet met de oudsten in de poort te zitten, tenzij hij daar terechtstaat. Maar de veronderstelling is dat de man een goed man is. De vraag is: heeft hij een goed huwelijk? Dat zal hij hebben als hij een goede vrouw heeft. Een goede man en een goede vrouw zullen samen een goed huwelijk hebben. Als dat zo is, zal hij een leidinggevende positie in de samenleving hebben, of misschien zelfs in de gemeente.

17

Haar lichamelijke en innerlijke kracht

Er staat ook over haar dat zij sterk is. Vers 17 zegt:

Zij omgordt haar heupen met kracht, zij maakt haar armen sterk.

SPREUKEN 31:17

Dit gaat blijkbaar over lichamelijke kracht, want vers 19 spreekt erover hoe zij haar handen uitstrekt naar het spinrokken en met haar hand de spindel vasthoudt. Het weefgetouw waarop stof wordt gemaakt, vereist dat er fysiek wordt gewerkt met grote houten onderdelen en dergelijke, waarvoor enige kracht nodig is om ze te hanteren. Ze is in goede conditie gebleven. Ze is een actieve vrouw geweest. Waarschijnlijk heeft ze veel kracht.

Wij beschouwen de vrouw als het zwakkere vat. De Bijbel gebruikt die term. Ik weet niet zeker of daarmee lichamelijke zwakheid wordt bedoeld. Het is natuurlijk wel zo dat, als alle andere omstandigheden gelijk zijn, de meeste vrouwen lichamelijk niet zo sterk zijn als de meeste mannen. Maar je zult beslist vrouwen aantreffen die zo sterk zijn en mannen die zo zwak zijn, dat die tweedeling niet opgaat. Er zijn sterke vrouwen, en hier wordt gesuggereerd dat zij lichamelijk sterk is omdat ze lichamelijk actief is. Als een vrouw alleen maar thuis rondhangt, bonbons eet en soapseries kijkt, zal dat er niet toe bijdragen dat ze lichamelijk in goede conditie en lichamelijk sterk is.

Er staat in vers 25:

Kracht en glorie zijn haar kleding, zij lacht de komende dag toe.

SPREUKEN 31:25

Dat is natuurlijk beeldspraak. Zij bekleedt zich daarmee, zoals de Bijbel zegt dat mensen met nederigheid bekleed moeten zijn. Of zoals er, naar ik meen, in 1 Timotheus hoofdstuk 2 over deugdzame vrouwen staat. Paulus zei dat vrouwen zich

niet met kostbare juwelen en dergelijke moesten tooien, maar dat ze zich in plaats daarvan met goede werken moesten tooien. Hier is zij dus getooid, of bekleed, met kracht en eer.

18

Wijsheid en goedertierenheid op haar tong

Intellectueel is zij tegen haar man opgewassen. Zij is wijs, en voor Salomo is dat de voornaamste deugd. Er staat in vers 26:

Zij doet haar mond open met wijsheid, onderricht uit genegenheid ligt op haar tong.

SPREUKEN 31:26

De deugdzame vrouw, de ideale vrouw, is iemand die, wanneer ze haar mond opendoet, iets zegt wat de moeite waard is om te zeggen. Het is iets scherpzinnigs. Ze kan iemand anders raad geven: haar kinderen, zelfs haar man, of andere vrouwen die met moeilijkheden in hun leven worstelen. Ze kan wijze raad geven. Ze opent haar mond met wijsheid.

Het is niet alleen de harde, ongevoelige soort wijsheid die soms van een intelligente man kan komen. Misschien heeft hij niet de fijngevoeligheid die een vrouw heeft. De Engelse vertaling noemt dit „de wet van goedertierenheid”; de gebruikte Nederlandse Bijbeltekst spreekt van „onderricht uit genegenheid”. Goedertierenheid kenmerkt dus wat zij zegt. Ze kan als het ware de waarheid in liefde spreken. Ze spreekt met wijsheid en ze spreekt vriendelijk. Dit is de beschrijving van de ideale echtgenote, de ideale vrouw.

Er staat in vers 27:

Zij houdt de gangen van haar gezin in het oog en brood van de luiheid eet zij niet.

SPREUKEN 31:27

Ze waakt dus over haar gezin; ze is huisvrouw. In onze tijd hebben veel vrouwen niet de luxe om huisvrouw te zijn. Om te beginnen zijn veel vrouwen alleenstaande moeders die door hun man in de steek zijn gelaten, en ze hebben geen keus. Ze moeten buitenshuis gaan werken en hun gezin onderhouden. Dat is minder dan ideaal, en ik zou denken dat iedere alleenstaande moeder erkent dat haar situatie minder dan ideaal is.

Het is niet verkeerd, want het is niet immoreel dat zij buitenshuis gaat werken om haar gezin te onderhouden. In die noodsituatie is het ongetwijfeld zelfs deugdzaam dat ze dat doet. Maar niemand zou dat leven als norm aanbevelen, want het is beneden de norm. Het is minder dan ideaal. God wil niet dat vrouwen eropuit moeten om hun gezin te onderhouden. Het is duidelijk dat Hij er de voorkeur aan geeft dat hun man in hun onderhoud kan voorzien, zodat zij er voor hun kinderen kunnen zijn.

19

Het gezin als sieraad voor het Evangelie

Paulus geeft die raad in Titus hoofdstuk 2. In Titus hoofdstuk 2, vers 3 tot en met 5, zegt Paulus:

Evenzo moeten de oudere vrouwen in hun gedrag zijn zoals het heiligen past: geen kwaadspreeksters, niet verslaafd aan veel wijn, maar leraressen van het goede,

TITUS 2:3

Vers 4 zegt dat zij de jonge vrouwen aansporen — zoals de oudere vrouwen de jonge vrouwen moeten aansporen of onderwijzen —

opdat zij de jongere vrouwen leren verstandig te zijn, hun man lief te hebben, hun kinderen lief te hebben,

TITUS 2:4

bezonnen te zijn en kuis, te zorgen voor hun huishouden, goed te zijn, hun eigen mannen onderdanig te zijn, opdat het Woord van God niet gelasterd wordt.

TITUS 2:5

De Engelse vertaling gebruikt hier het woord ‘homemakers’. De onderliggende Griekse term is een samenstelling die letterlijk naar werk thuis verwijst. De Nederlandse Bijbeltekst geeft dit weer als „te zorgen voor hun huishouden”.

De reputatie van God rust op christenen, omdat ze zichzelf christenen noemen. Ze dragen de Naam van Jezus. Ze vertegenwoordigen het Evangelie. Wanneer ze het Evangelie verkondigen, zullen mensen naar hun leven kijken en zeggen: ‘Trekt dit mij aan of niet? Is hun leven een sieraad voor het Evangelie?’ Wat houdt ‘een sieraad zijn’ in? Iets mooier maken, aantrekkelijk maken. Maakt het leven van een gelovige het Evangelie aantrekkelijk voor toeschouwers?

Wat vrouwen betreft, zei Paulus dat een vrouw die haar man gehoorzaamt, die van haar kinderen houdt, die zich bezighoudt met de zaken van het huis, enzovoort, een sieraad zal zijn voor het Evangelie. Nogmaals, iemand kan ook onder minder dan normale omstandigheden een sieraad zijn voor het Evangelie. Mijn eigen omstandigheden zijn minder dan normaal. Ik ben gescheiden. Ik was een alleenstaande vader. Dat is niet normaal. Dat is niet ideaal. Het is niet wat ik aanbeveel. Het is niet wat ik iemand zou toewensen. Toch gebeuren er in de gevallen wereld dingen die minder dan ideaal zijn. En God verwijt het ons niet altijd dat we de last van een minder dan ideale levenswijze moeten dragen.

Maar heel weinig mensen zouden zeggen dat mijn omstandigheden een sieraad zijn voor het Evangelie. Mijn eigen volwassen kinderen hebben vaak gedacht — ze geloven wel, maar ze zouden beslist geen leven als het mijne willen hebben. Ze hebben mij als een mislukkeling gezien. Mijn huwelijken zijn stukgelopen. Op verschillende momenten ben ik mijn bediening kwijtgeraakt doordat mijn huwelijken stukliepen. Ik heb heel wat verschillende dingen doorgemaakt. Daarover zit ik niet te klagen. Ik zeg alleen dat er dingen zijn waarbij mensen, als ze ernaar kijken, niet zeggen: ‘Wauw, dat

is een leven dat ik wel zou willen leiden.’ Mijn kinderen kijken ernaar en denken niet dat ik veel plezier heb in het leven. Dat heb ik wel. Ik houd van mijn leven. Ik houd van wat ik doe, enzovoort.

Maar wanneer mensen naar een christelijk gezin kijken, zou het ideaal zijn dat ze daar zien wat iedereen in zijn eigen gezin zou willen hebben. Ze kunnen dan zeggen: ‘De reden dat het goed gaat met dit gezin, is dat zowel de man als de vrouw toegewijd zijn aan het volgen van Gods wegen, aan het volgen van het Woord van God. Kijk eens hoe gelukkig dat huwelijk is. Kijk naar de kinderen. Deze kinderen gebruiken geen drugs. Deze kinderen zijn niet opstandig. De dochters raken niet zwanger. Het zijn geen misdadigers. De vrouw is niet alleen tevreden, maar ook opgewekt. Ze ondersteunt met haar woorden graag wat haar man doet, en steunt achter de schermen wat hij doet. Haar man houdt van haar, zorgt voor haar en voorziet in haar behoeften.’

Dit is een situatie die het Evangelie tot sieraad strekt. Als mensen allemaal de Bijbelse voorschriften volgen — mannen, vrouwen, kinderen en ouders — als iedereen de Bijbelse voorschriften volgt, zullen gezinnen gelukkig zijn.

20

Waardering en lof van man en kinderen

De kinderen zullen haar ook waarderen, staat er in vers 28. Spreuken 31:28:

Haar kinderen staan op en prijzen haar gelukkig, ook haar echtgenoot roemt haar:

SPREUKEN 31:28

Ze krijgt dus haar waardering. Waarschijnlijk prijzen de mensen in de gemeenschap haar ook, maar ze is niet buiten de deur om hun lofbetuigingen te horen. Ze hoort echter wat haar kinderen zeggen. Ze hoort wat haar man zegt. Trouwens, kinderen horen hun deugdzame moeder te prijzen, en mannen horen hun deugdzame vrouw met woorden te prijzen.

Haar man zegt dit in vers 29:

Veel dochters hebben krachtige daden verricht, maar jij overtreft ze allemaal.

SPREUKEN 31:29

Iedere man zou dat over zijn vrouw moeten kunnen zeggen: dat zij alle anderen overtreft. Natuurlijk kan dat niet letterlijk waar zijn. Het kan niet zo zijn dat iedere vrouw alle andere vrouwen overtreft. Maar in zijn ogen doet zij dat wel, en hij moet ervoor zorgen dat zij dat weet.

Bevalligheid is bedrieglijk en schoonheid vergankelijk; een vrouw die de HEERE vreest, die zal geprezen worden. Geef haar van de vrucht van haar handen en laten haar werken haar prijzen in de poorten.

SPREUKEN 31:30-31

Dat is een krachtig vers, want charme en schoonheid oefenen een krachtige invloed uit. Onze samenleving, en waarschijnlijk iedere samenleving vóór de onze, heeft altijd gezien hoeveel macht een mooie en charmante vrouw heeft om de samenleving te beïnvloeden. Allereerst voelen mannen zich tot haar aangetrokken, maar vrouwen bewonderen haar ook. Misschien nemen ze haar iets kwalijk, maar wat zij doet, zet min of meer de trend. Iedereen wil zoals zij zijn.

Daarom gebruiken adverteerders altijd mooie vrouwelijke modellen, zelfs om producten aan vrouwen te verkopen. De vrouwen die de producten kopen, willen zich namelijk vereenzelvigen met de mooie vrouw. Ze gebruiken mooie vrouwen om producten aan mannen te verkopen, en mannen voelen zich om een andere reden tot mooie vrouwen aangetrokken. Maar het punt is dat schoonheid iets is wat macht over mensen heeft.

Maar de moeder van Salomo zegt volgens de Engelse vertaling dat schoonheid „ijdel” of „leeg” is; de gebruikte Nederlandse Bijbeltekst noemt haar „vergankelijk”. Ze levert je niet het soort blijvend respect op dat je wilt krijgen. Ze vergaat. Iedere mooie vrouw

wordt een oude, lelijke vrouw, tenzij ze jong sterft. Trouwens, mannen worden ook lelijke oude mannen, tenzij ze jong sterven. Maar het punt is dat charme wordt gebruikt om te manipuleren, om te misleiden. Schoonheid is leeg. Als een mooie vrouw geen onderscheidingsvermogen heeft, kan zij hiermee vergeleken worden:

Een mooie vrouw zonder inzicht is een gouden ring in een varkenssnuut.

SPREUKEN 11:22

Maar de vrouw die de Heere vreest, zij zal geprezen worden.

21

Godsvrucht als onvergankelijke schoonheid

Ter afsluiting kunnen we de parallelle gedachte zien in 1 Petrus, hoofdstuk 3. In de openingsverzen van 1 Petrus, hoofdstuk 3, zegt hij: „Evenzo.”

Evenzo, vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig; opdat ook, als sommigen aan het Woord ongehoorzaam zijn, zij door de levenswandel van de vrouwen zonder woorden gewonnen mogen worden,

1 PETRUS 3:1

Mannen die anders geen enkele belangstelling voor het Evangelie hebben, kunnen ertoe aangetrokken worden als het gedrag van hun vrouw het Evangelie siert. Hij zegt in vers 3:

Uw sieraad moet niet bestaan in iets uiterlijks: het vlechten van het haar, het dragen van gouden sieraden of het aantrekken van mooie kleren;

1 PETRUS 3:3

In de New King James staat in het Engels het woord „fine” cursief gedrukt, wat aangeeft dat het niet rechtstreeks in het Grieks staat. De Nederlandse Bijbeltekst vertaalt hier wel „mooie kleren”. Volgens de uitleg van de spreker moet je versiering niet primair bestaan uit de kleding en sieraden die je draagt, maar veeleer:

Laat het gaan om wie je vanbinnen bent, met de onvergankelijke schoonheid van een zachtmoedige en rustige geest, die in Gods ogen heel kostbaar is.

Een vrouw die de Heere vreest, hoort geprezen te worden. Schoonheid en charme zijn oppervlakkige en bedrieglijke dingen. Ze hebben wel degelijk macht en invloed, maar die zijn van korte duur. Toch zal iemand die God vreest nog generaties lang geprezen worden door haar eigen kinderen, door haar man en zelfs in de poorten.

Bevalligheid is bedrieglijk en schoonheid vergankelijk; een vrouw die de HEERE vreest, die zal geprezen worden. Geef haar van de vrucht van haar handen en laten haar werken haar prijzen in de poorten.

SPREUKEN 31:30-31

Dat wil zeggen: op openbare plaatsen. Ze zal bekendstaan als iemand die voortreffelijk en deugdzam is geweest.

En zo eindigt de beschrijving van de deugdzame vrouw in Spreuken 31. Amen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Spreuken 31:1
- Spreuken 31:4
- Spreuken 31:2-9
- Spreuken 31:3
- Mattheüs 10:37
- Richteren 16:6

- Richteren 16:15
- Spreuken 31:12
- Spreuken 31:6-7
- Psalmen 104:15
- Richteren 9:13
- Spreuken 31:4-5
- Hosea 4:11
- Spreuken 4:23
- Spreuken 23:29-35
- Prediker 7:27-28
- Spreuken 20:6
- Spreuken 31:11-12
- Spreuken 31:13-19
- Spreuken 31:20-27
- Johannes 9:4
- 1 Timotheüs 3:1
- 1 Timotheüs 3:2-4
- 1 Timotheüs 3:5
- Spreuken 31:17
- Spreuken 31:25
- Spreuken 31:26
- Spreuken 31:27
- Titus 2:3
- Titus 2:4
- Titus 2:5
- Spreuken 31:28
- Spreuken 31:29
- Spreuken 31:30-31
- Spreuken 11:22
- 1 Petrus 3:1
- 1 Petrus 3:3

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.